

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye múzeum öre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, Bécsből: Veress Endre, **Beszterczéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., **Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós. Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szóvát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: *Nagy Gyula* tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma **3213**.

← Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. →

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. — Diszes borítékba kötve az I. évfolyam ára 5 frt.

TARTALOM:

Az erdélyi hadsereg létszám-kimutatása. (Felvilágosítások a m. é. okt. 15-én megjelent kimutatásra. Thoroczkay Sándortól.)	9—12
Tányis, Börvényvölgy, Hódos Csucsá, 1848 december 17. 18. 19	12
A nagysebesi ütközet. Rákosi István.	12—13
Thoroczkay Sándor.	13—14
Halálozások:	
Kun Kocsárd gr — Krasczenics Kálmán. — Kelemen József. — Müller Imre. — Czalewszky Ernő. Szabó Andor. — Szóts Gábor. — A székely ágyuöntő nevének halála. — Varga Ferenc	14—15
Különfélék:	
Az öreg honvédek újévi tisztelgése. — A budapesti honvédegyesület — A tordai 1848—49-es Kossuth-emlék Letenyén. — Kossuth Lajos 1802—1891. — A dnnapataji Kossuth-szobor leleplezése. — Emlékkő Hokky István pap-szabadság hősnék. — Czecc tábornok jegyese. Vasvári Pálról — Nagy-Enyed elpusztulásának évtordulója. — Az erdélyi hadsereg létszáma	15—16
Kérdések és feleletek	16

BORITÉK TARTALMA:

Egész évre előfizetők nyugtázása — Kibédi Biasini Domokos. — Kossuth Lajos emléksobrára. — Szerk. üzenet. — Kiadóhiv. üzenet. — Tárgymutató. — A Sánta huszár naplója — Kérdés. — Az 1848—49. magyar szabadságharc története. — Előfizetési felhívás a „Sánta Huszár“ naplójá — Az ereklye-muzeum hírlap-csereviszonya. — Képek a szabadságharcból. — Hirdetések.

Egész évre előfizetők nyugtázása tárgyhalmaz miatt jövő számban.

Kibédi-Biasini Domokos †.

Kibédi Biasini Domokos, Kolozsvár köztisztelőben állott kiváló polgára elhunyt, életének 74-ik évében.

A boldogultnak atyja, levenföldi Biasini Kajetán, előkelő olasz családból származott és a Napoleoni harcok alatt jött Magyarországra, Kolozsvárt telepedvén meg. Hirnevés vivómester volt Kolozsváron az első vivó iskolát ő alapította (Lásd Kuszko István által 1890-ben kiadott kolozsvári Athletikai Club III. évkönyve I. rész 44 lapján arcképét s életrajzát) és azonkívül rendkívül tevékeny, vállalkozó szellem. Annak idején alig volt valami újítás Kolozsvárott, melynek ne Biasini Kajetán lett volna a kezdeményezője, és egymásután létesítette az első, nagy kolozsvári szállodát, a nagyszabású országos gyorskocsi-vállalatot, az első bérkocsikat, a haladás útjára terelve az erdélyrészi fővárost. A Biasini Domokos anyja, Kibédi Anna, a tudományáról híres Kibédi Sámuel református lelkész leánya, ősi székely család gyermeke volt.

Biasini Domokos iskoláit a kolozsvári reformátusok főiskolájában végezte, és innen 1836-ban Pestre, az akkori Bibanko-féle kereskedelmi iskolába ment és ott sajátította el azt a kereskedelmi magas képzettséget, mely egész életén keresztül sajátja volt. Kitünő vivó volt és mint 17 éves ifju az akkori előkelőbb vivókkal sikeresen mérkőzött. Visszatérve szülővárosába, 1841-ben nőül vette szentléleki Kovács Károlinát, a kivel annak elhunytáig (1883-ig) boldog példás családi életet élt. Itthon aztán folytatta minden téren atyjának áldásos működését és főleg a gyorskocsi-vállalattal behálózta egész Erdélyt, Nagyváradig.

A szabadságharc Biasinit is küzdői közé vonta, és nagy érdemeket szerzett a telivér magyarrá lett hevesvérű erdélyi olasz hazafinak. Legelőbb az Unio-bi-

zottság tagjai közé lépett, és Kolozsvárról küldetést nyert arra, hogy az anyaországgal való egyesülést szorgalmazza.

A harc kitérése után, buzgó szállítója lón az erdélyi magyar hadseregnek, leleményes, gyors közvetítője az erdélyi kormánybiztos és a központi kormány levél és pénzküldeményeinek. Ügyessége, melylyel az ellenséges csapatok közt a magyar kormány küldeményeit rendeltetésük helyére juttatta. csakhamar bizalmas emberévé tette Vay báró kormánybiztosnak, és később Kossuthnak. Biasini érdemes is volt e bizalomra. Urbán bevonulásakor, első gondja volt Kolozsvárról az adópénztárral és a magánadakozásokból gyűlt nagybecsű arany- és ezüstneművel, a magyar kormánybiztos után sietni és azt Vay bárónak kézbesítette, majd a csucsa magyar tábor éllemezését segítette. Erdélyből Pestre került, mint kabinetfutára Kossuthnak, a ki a Verbászra, Lipótvárra, Erdélybe stb. küldött legfontosabb levelek és egyéb küldemények kézbesítésével őt bízta meg.

A szabadságharc leveretése után ő is ki volt téve üldözéseknek, melyektől szerencsésen szabadulván, — önfeláldozó segítője, gyámoltója lett az üldözött honvédeknek. A bujdosó hazafiak közül a híres Mack tüzerezredest. Thaly ezredest és a forradalmi szónok Bardóczot saját élete veszélyeztetésével menekülni segítette.

A legnehezebb napok eltelté után ismét visszatért vállalatához, melyek egész erdélyre kiterjedtek, és alig volt közügy, a melynek tevékeny előkelő harcossai között a Biasini Domokos nevével ne találkozott volna.

Ezek az érdemek is jelentékenyen hozzájárultak ahhoz, hogy atyja özvegyének, özvegy Biasini Kajetánénak és törvényes utódainak a király 1869-ben a magyar nemességet adományozta a „kibédi“ előnévvel.

Biasini Domokost pedig a király kir. kereskedelmi tanácsos czimmel tüntette ki.

A rendkívül tevékenységű férfit, ezelőtt hét esztendővel, szélhűdés érte. Ez a csapás most ismétlődött és Biasini Domokost megölte.

A szabadságharcban való részvételét szépen bizonyítja Kossuth Lajosnak egy érdekes levele, mely a kolozsvári orsz. ereklye muzeumbau üveg alatt őriztetik s melynek szövege ez:

„Biasini Domokos ur felszólítására ezennel bizonyítom, hogy ő 1848—49-ben mint Cabineti futár több ízben [életveszéllyel járó] küldetéseken alkalmaztatván, s midőn Erdély és Pest között a posta közlekedés meg lón szakítva, a tábori posták berendezésével megbízatván a Hazának személye s vagyona kockáztatásával, s teljes elismerésre méltó önfeláldozással fontos szolgálatokat tett.

Kelt Turinban október 15. 1867.

Kossuth Lajos, s. k.

kül czím:

Biasini Domokos urnak

Kolozsvárt
(Clausenbourg)
Hongrie.

A szép kettős üveg alá foglalt keretbe helyezett gyász szegélyezett levél szintén gyász szegélyű borítékán három városnak a posta bélyegzője látható. Torino 15 okt. 67. Görz 16—X és „Klausenburg“ 30—X.

A most elhunyt Biasini Domokos 1890-ben a mint első híret vette annak, hogy Kolozsváron a márczius 15. bizottság a 48—49-es emléktárgyakból ereklye-muzeumot létesít, pénzzel és eroblyékkal azonnal jelentkezett a megalakításhoz hozzájárulásra ő volt az első még 1891 év elején, a ki 25 frt. pártoló alapítvánnyal járult a nemzeti intézmény létesítéséhez. Azonkívül letéteményezte a muzeumban a fentebb ismertetett levelet, Kossuth Lajosról egy szép képet adott, mely 1848-ban készült s mely női hajból van finoman fonva. Ugyancsak Biasini adományozott a muzeumnak egy szép faragású séta pál-

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felolvasó szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czímére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, főtér 12. sz., emelet
Telefon sz. 214.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Az erdélyi hadsereg létszáma.*)

— Felvilágosítás a „Történelmi Lapok” 23. számában megjelent kimutatásra. —

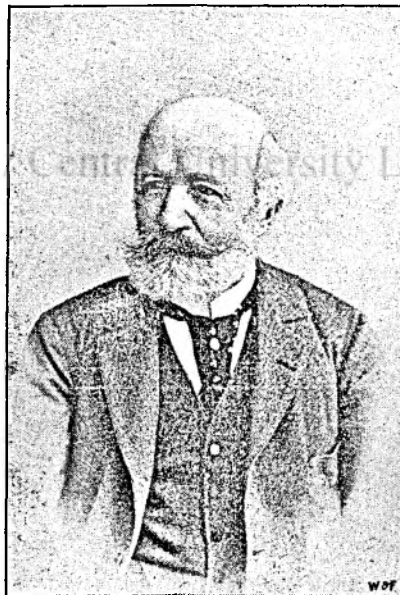
Egyik igen érdekes, sőt szükséges része volna az 1848—49 szabadságharcz történetének a csatateréken különböző időben működött rendszeres honvédsapatok, hadosztályok és hadtestek létszámának feljegyzése, különösen az orosz invasio harcaiból Erdélyben. Minthogy azonban aligha maradt fenn azon időből megbízható hivatalos létszám kimutatás, alig lesz teljes biztossággal kimutatható az Erdélyben azon időben harcolt harc-képes honvédség létszáma. Ez oka annak, hogy a hány történész e harcokat megírta, ugyanannyi egymástól eltérő létszámot jegyzett fel.

Az 1848—49 „Történelmi Lapok” 23. száma közöl egy elhelyezési és létszám ki mutatót, mely 1849. jun. 21-én Marosvásárhelyt Josep Lörincz Regiments Adjutant, mert a R. Adjutant egyebet nem tehet, és Gyalokay Hauptman aláírásával van ellátva. E kimutatás annyi és oly lényeges hibákkal teljes, hogy annak hivatalos volta legalább is kétséges.

A csapatok névszerinti előszámlálásánál már hiba van, nem lévén bevezetve az Ormai ezredes által alakított vadász ezred egy zászlóaljja, mely Kolozsvárt alakult meg és aug. 5-én abból talán 4 század a szebeni ütközetben jelen volt s egynehányat közülök ottan magam is megkardlaptam. A beszercezi hadosztálynál is volt junius végén két század.

1848—49-ben egy teljes létszámú honvéd zászlóalj határozott létszáma 1000 ember volt 6 századba beosztva, kivételt az alól az ápril hóban itten Erdélyben alakított 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85 számú zászlóaljok, melyek létszáma 800 ember volt 4 századba beosztva; e szerint ezen 12 zászlóalj közül egyiknek létszáma sem haladhatta meg a 800-at, valamint a többi zászlóaljja sem az ezeret és ha meg is haladta az csak 20—25 emberrel lehetett; e kimutatásban pedig a 11 zászlóalj 1556 emberrel, az 50-dik 1107, a 78-dik mely ápril hóban alakított székely zászlóalj volt 1285, a 79-dik hasonlóan áprilisben alakított székely zászlóalj 1408 emberrel, a 80 számú hasonlóan áprilisben alakított székely zászlóalj 1012 emberrel szerepelnek. Megjegyzem, hogy a 11-ik zászlóalj a Bem tábornok által a május elején a Bánátusba kivezényelt hadosztályhoz tartozott, honnan május végén jött vissza. Minthogy ott is

*.) Készséggel adjuk ki egész terjedelmében e gonddal és érdekesen összeállított közleményt s köszönetet mondunk szerzőnek annak megírásáért.
Szerk.

Thoroczky Sándor, honv. tiszt.

csatázott, létszámából vesztene kellett, résztvett b. Kemény Farkas ezredes alatt az abrudbányai expedícióban, hol az oláhok ellen 2 napon át csatázott, fedezte junius 16-án az abrudbányai visszavonulást és csupán ez-utóbbi alkalommal több halottja volt 120-nál és már ennél fogva sem lehetett junius 21-én 1556 embere.

A 31-dik zászlóalj Erdélybe jött 1848. december havában és itten volt a szabadságharcz leveretéséig, fegyverét Dévánál tette le, hat százada volt, a kimutatás csak négyet helyez el, a más kettőnek létszáma hiányzik.

A 73-dik zászlóalj, melynél magam is szolgáltam 7 hónapig és segédtszjtje voltam, 1849 február első napjailan volt teljesen megalakulva 6 századdal 1000 emberrel és minthogy az oroszok betöréseig Borgó-

Prundnál junius 20-án csak a két első százada volt február 14-én Király-Németinél Riczkó ezredes alatt csatában, hol 10—12 embert vesztett és az 5 és 6-dik század a Gyula-Fehérvárt közlülzároló hadosztályba beosztva, hol hasonlóan keveset vesztett, az elesettek, elhaltak száma többre nem tehető 40 embernél, ezt leszámítva volt a zászlóalj létszáma nem a kimutatás szerinti 759 ember, hanem 950—960.

Az ugynevezett tartalék zászlóaljok, melyek legnagyobb részt lándzsás, családós, gyakorlatlan és fegyelmetlen nemzetőrök voltak, mint nem harc-képesek számításba nem jöhetnek, sem azok létszámának és elhelyezésének helyessége vagy helytelensége; annyit azonban megjegyzek, hogy a 2-dik székely tartalék zászlóalj létszáma nem 1010 ember volt, hanem 500 néhány rossz vadász fegyverrel és legnagyobb részét lándzsával felfegyverzett öreg székely.

Ott voltak a hátunk megett azok Lezsák őnagykokkal, „nicht in Szoszeny, hanem in Borgó-Zsoszeny.”

A 8-dik Koburg huszár ezrednek két százada jött be Erdélybe még 1848 december havában Bem tábornokkal és itten is maradt végig, őrnagyjuk Sulyok Ede volt, az egyik század századosa Poplászky Ádám volt, a másik Wolf N., mind ismertem személyesen, szolgáltam velök egy hadosztályban. A kimutatásban csak egy század van megemlítve.

Székely huszár század csak 7 volt és nem 8. A székely huszár ezred határőr ezred volt. A legénységet hozzá adták a székely huszár családok és azok is szerelték fel sajátjukból. Három osztály (divisio) Csik és Háromszékben volt. a negyedik ugynevezett: második őrnagy osztályt, tehát az ezred 7 és 8-dik századját Aranyosszék, Torda, Alsó-Fehér és Hunyadmegyék némely községeinek az ezredbe beosztott huszár családjai ala-

kitették. Az őrnagy állomás Alsó-Fehérmegyében Tövisen volt. Az egyik század századosának állomása, mely az aranyosszéki század volt — Aranyosszéken Bágynban volt, legénységét némely aranyosszéki községek és Tordamegyében Egerbegy és, ha nem csalódom, Aranyos Lona huszár családjai állították és szerelték fel, e század egy szakaszának — a hidasinak — legénysége oláh volt az aranyosszéki oláh községekből. E század századosa 1848-ban a vitézségről és katonai képzettségéről nevezetes Baumgarten József volt. A másik század századosának állomása Tövisen volt, ennek 3 szakaszát Tövis, Borbánd, Kísfalud, Sárd, Magyar-Igen, Czelná, Krakó, Tibor, Benedek, Diód, Boros-Bocsárd és Vajasd községek, a negyedik szakaszt Hunyadmegyében Dobra és körülötte néhány község huszár családjai állították, ezen szakasz parancsnoka a Dobrán állomásozó hadnagy volt. E század legénysége kevés kivétellel oláh volt. Századosa Szuini nevű olasz volt. Szuini százados századával az osztrákokhoz pártolt és így csak az aranyosszéki század maradt a magyar hadseregben. Minthogy az elpártolt század helyett újat nem alakítottak, az ezrednek csak 7 százada lehetett és nem 8.

Feltűnő, hogy a 6-ik Württemberg huszár osztály 338 huszárjának, a létszám kimutatás szerint — csak 229 ló volt, tehát 109 lóval kevesebb, mint huszár, — mit tollhibának kell tartanom, — mert hogy egy csapatban 2 század huszárnak 109 lóval elessék és lovasai megmaradjanak az nem valószínű, nem is volt oly út között az osztrákok kiűzetése óta, hol ez, — bár mint csoda — megtörténhetett volna, ha pedig több ütközetben történt volna rendre talán, — a hadparancsnokságnak módjában volt azokat lóval ellátni és azt hiszem, volt annyi meggondolása, hogy előbb e 109 begyakorolt vitéz huszárt lássa el lóval, mielőtt kiegészítette az ujoncz 3-ik Mátyáshuszár osztályt, mely akkor alakult meg.

A tüzérség létszáma és lóállománya sem felel meg a valóságnak.

A tüzérség Bem tábornoknak kedvező fegyverneme volt, ütegeinek felszerelése teljes volt. Épen az idézett okból hihetetlen, hogy Boiczánál az oláhok ellen működésben volt 14 lövegnek és lőszer kocsijának szolgálatára csak 36 tüzér és 26 ló lett volna, melyekből egy ágyuhoz és lőszerkocsijához kevesebb jut 3 embernél és 2 lónál, holott egy ágyuhoz lőszerkocsijával tizenkét ember és 8 ló. — és így a 14 ágyuhoz a tiszteket is oda számítva 178 ember és 136 ló szükségeltetett.

Csaknem ez az eset a Gyulafehérvár körül elhelyezett tüzérségnél, hova már csaknem elegendő embert, de csak 25 lovat jegyez fel az ottan volt 12 tábori löveghez, melyekből egy ágyuhoz lőszer kocsiával és tisztjeivel nem jut egy ember, pedig ezen ágyuk is actioban voltak.

Általában ilyen beosztását a tüzérségnek és lovaknak valamint, hogy 99 ágyu mellett 1188 tüzér és tartaléka helyett csak 1146 tüzér tartalék nélkül és a 99 ágyu 16½ üteget tévén és egy üteghez 58 ló szükségeltetvén = 957 ló és tartaléka helyett csak 484 ló lett volna, a mely létszám csak 8⅓ üteg létszáma — az el nem hihető. Vagy több tüzér és ló volt, vagy kevesebb ágyu.

E kimutatásban nem találhatók fel a röppentyűk a tüzérség rovatában. Horváth Mihály „Magyarország függetlenségi harca” című munkájának III. kötet 141, 142 lapján 10 röppentyű telepet említ, Czeck tábornok „Bems Feldzug in Siebenbürgen” című könyvének 275 lapján

1 üteget említ. Én magam is csak egy ütegről tudok, mely a Gyulafehérvárt körülzáró hadosztályhoz volt beosztva. Ezen 6 telepből kettőt elfoglalt Hasford orosz tábornok b. Stein ezredestől a Szerdahely és Szászsebes közt augusztus 1-én vívott csatában. E két röppentyű lövegnek használatát megkísérlették az oroszok ellenünk a szebeni ütközetben augusztus 5-én, tettek vele 3—4 eredménytelen lövést, úgy látszik kezelni nem tudták, mert a lövegek függélyesen repültek felfelé. Annál eredményesebben használta fel a szászsebesi ütközetben aug. 12-én az orosz lovasság ellen a másik négy telepet annak parancsnoka egy főhadnagy, *kinek neje hadnagya volt.* E nő nagyon csinos volt, elég jól lovagolt és bátor volt, a szegény asszony a dévai fegyverletétel után, mikor Szebenbe kísérték, Szerdahelyt a piacon volt vendégfogadóban kolerában megbetegedett — és mint mondták — meg is halt.

A marosvásárhelyi „Elitie chor” ismeretlen előttem, pedig fordultam meg azon időben ottan is.

Több részben nem felel meg a valóságnak e kimutatásban a csapatok és tüzérség elhelyezése.

A 31 zászlóaljnak két százada seholsem található, pedig itten volt Erdélyben.

A 73. zászlóaljnak nem 5 százada volt Borgó-Prundon, hanem csak a négy első százada az 5 és 6-ik százada pedig a Gyula Fehérvárt körülzáró hadosztályhoz volt beosztva és nem az oláhok ellen.

Az 1-ső székelytartalék zászlóalj nem volt Beszterczénél. A beszterczei hadosztály a következő csapatokból állott *Dobay József* ezredes (most nyugalmazott altábornagy) parancsnoksága alatt: június 20 és 21-ig:

73. zászlóalj 4 százada, őrnagy Dámászkín György.

83. zászlóalj 4 százada, őrnagy Kálnoki Sándor,

84. zászlóalj 4 század, őrnagy Sárosy Ferencz.

12. zászlóalj 6 század, őrnagy Klement György.

76. zászlóalj 4 század, őrnagy Sándor László.

2. székely tartalék zászlóalj 500 ember — lándzsások, — őrnagy Lezsák Lajos.

2½ század székely huszár, őrnagy Botár Károly.

Tüzérség 1 üteg = 6 hatfontos ágyu.

E hadosztály elhelyezése következő volt:

Beszterczén: hadosztályparancsnok Dobay József ezredes, 1 század székely huszár, 2 ágyu.

Borgó-Prundon: 73. zászlóalj 4 százada, 83, 84. zászlóalj, 1 század székelyhuszár, 2 ágyu, dandárparancsnok: Dámászkín György.

Borgó Zsoszényben: a 2 székely tartalék zászlóalj 500 lándzsása, mely a fennebbi dandárhoz tartozott.

Radnán és Ilvamárén a 12 és 76 zászlóalj, fél-század székely huszár és 2 ágyu, parancsnok Sándor László őrnagy.

Az 500 lándzsást kivéve összesen 4260 ember 6 ágyuval. E hadosztály Borgónál és a Radna völgyében csaknem 1½ napig harczolt június 20—21-én Grotenhyelm orosz tábornok 13000 emberével és 40 ágyujával szemben a nélkül, hogy vereséget szenvedett volna.

A lengyel lovasság nem volt Besztercze vidékén. E lovasság június 24-én csatlakozott a beszterczei hadosztályhoz Deésen és e hadosztályllyal részt vett június 27-én a jaádi ütközetben.

Beszterczén és környékén nem volt 10 ágyu, hanem mint fennebb is részleteztem csak 6 ágyu.

Részletezve azon létszám kimutatás fegyvernemeinek összegeit — a harczképes csapatok közé nem számítva a legnagyobbbrészt lándzsával felfegyverzett tartalékot — találunk:

29 zászlóalj és 5 század rendes honvéd	= 15.821 ember
24 század rendet lovasság	= 2.675 ember
Tüzér	= 1.422 ember
Ágyu	= 122.
Tüzérló	= 668.
Összesen:	30.918 ember, 122, 668

A fennebbi összegekből levonandók ezen hadtestnek a Bánátusban volt csapatai és pedig:

6 zászlóalj honvéd	= 5756 ember
7 $\frac{1}{4}$ század huszár	= 738 ember
Tüzér	= 276 ember
Ágyu	= 23
Tüzérló	= 184.
Összesen:	6769 ember 23 184.

Maradna Erdélyben:

23 zászlóalj és 5 század rendes honvéd	= 21.065 ember
16 $\frac{1}{4}$ század huszár	= 1.988 ember
Tüzér	= 1.136 ember
Ágyu	= 99.
Tüzérló	= 484.
Összesen:	24.149 ember 99, 484.

Azonban ezen létszámból levonandó: 1-ször az a veszteség, melyet a b. Kemény Farkas ezredes vezénylete alatt Brád felől Abrudbányára ment 4000 emberből álló hadosztály Abrudbányáig, az ottani 2 napi csatározásban és Zalathnára visszavonulásában, melyben csak 11-ik zászlóalj 120 embert vesztett, e zászlóalj veszteségét 140 emberre, a többi veszteségét félányira számítjuk = 350 ember.

2. Leszámítandó a 11. zászlóalj létszámából 500 ember, az 50. zászlóaljból 100, mert ilyen magas létszámú zászlóalj nem léteztek, teszen = 600

3. Würtenberg huszár van a kimutatásban 338, de csak 223 lóval, minthogy a lónélküli huszárt használni nem lehetett, leszámítandó 115 huszár, hasonló okból 79 Mátyáshuszár és 105 lengyel lovas, összesen = 299.

Lesz leszámítandó	= 1.249
Marad	= 22.900 ember
Melyhez adandó a 73. zászlóalj többlete	= 180 ember
Egy vadászzászlóalj létszáma	= 800 ember
Összeg	= 23 880 ember

Melyből levonandó 2% beteg és gyengélkedő.	= 477 ember
	23.403 ember

Tüzérség a létszám kimutatás szerint volt:

Tüzér	= 1.422
Ágyu	= 99
Tüzérló	= 484

A létszám kimutatásban „Getchütz“ van írva, melybe bele kellett értenie a Gyula-Fehérvár előtt működött ostrom ágyukat és bomba mozsarakat, hogy ilyen mennyi volt, azok tudhatnák, kik az ostromló hadosztályban szolgáltak. Czech tábornok „Bems Feldzug in Siebenbürgen“ című könyvében 269 lapon 4 huszonnégy fontos ágyut és 4 bomba mozsarat említ. Horváth Mihály „Magyarország függetlenségi harca“ című munkája III. kötet 142. lapján 10 ostrom ágyut ír. Ha e nyolcz ostrom ágyut és mozsarat a 99 ágyuból levonjuk, marad 91 ágyu, ebből még levonandó a Tömösnél felállított volt 2 huszonnégy fontos vaságyu és a brassói fellegvárba fellállított volt 5, összesen 7 vaságyu (Czech fennebbi könyvének 323 lapján) — marad 84 táborig ágyu.

Az egyesült orosz osztrákok elleni küzdelemben, a különböző csatátereken működtek Czech tábornok könyve szerint:

Tömösnél	8 táborig ágyu, ebből elveszett	2
Kökösnél	30 ebből 6 tömösi	30
Beszterczénél	21 ebből 7 ajádi. ütközetben leszereltetett	21
Verestoronynál	4	4
Szebennél	19 ezek közül 13 beszterczeiekből való	6
Segesvárnál	12 ezek a kökösiekből valók voltak.	
Szász-Sebesnél	18 ezek közül szebeni	9
Czech szerint működött tehát		72 ágyu.

Hogy Tömösnél, Kökösnél és Segesvárnál hány ágyu működött, minthogy az ottani ütközetekben nem vettem részt — nem tudom, azért el kell fogadnom ezekre nézve Czech tábornok épen nem megbízható tetteit. A besztercze körüli. szász-régeni, szebeni és szász-sebesi csatákban és ütközetekben részt vettem és azokban működött ágyuk számát tudom, ezek szerint volt:

Tömösnél	8 ezekből elveszett ottan kettő	2
Kökösnél	30 ezekből hat tömösi	24
Segesvárnál	12 ezekből 4 menekült székelyföldre, a többi elveszett, ezek kökösiek voltak.	
Verestoronynál	4	4
Beszterczekörül	14+7, mert fádánál 7 összelöve odaveszett de ki-pótoltatott	21
Szeretfalvánál	elveszett 1.	
Szebennél	20 ebből 13 Besztercze vidéki	7
Szász-Sebesnél	23 ebből szebeni	7
Összesen:		74

Ezekhez adandó a fennebb említett 7 vaságyu az említett 8 ostromágyu Röpennyü 6 telek	21
Müködött összesen:	95

Igy aztán meg van közelítve a 99 szám 4 hijával. Egy ütegben 6 ágyu volt tehát volt 12 $\frac{1}{3}$ üteg táborig ágyu és 1 üteg röpennyü. Egy ágyu üteg mellett tiszteket, altiszteket és kocsisokat oda számítva volt 76 ember és 58 ló, kellett tehát lenni a 12 $\frac{1}{3}$ üteg mellett 938 embernek és 815 lónak. Az egy üteg röpennyü mellé kellett 45 ember és 33 ló. Az ostrom és várágyukhoz és mozsarakhoz kellett 120 ember. Mindez a tartalék tüzérek és ágyus lovakon kívül. Kellett tehát összesen a tartalékokon kívül 1103 tüzér és kocsis és 748 ló.

A kérdés alatti létszám kimutatás szerint a tüzérség kijutott, mert 1146 tüzér található abban, de a 484 lóval, melyet kimutat, hogy birta vontatni a 99 ágyuját és töltény kocsiját az bizonyítandó volna.

A fennebbieken látható, hogy a harcztéren 74 ágyu működött és 1 üteg röpennyü, ezeknek tehát már június 21-én teljesen felszerelve kellett lenniök és biztosan fel is voltak szerelve, külömben nem lettek volna harczképesek és hogy e szerint a tüzérség szükséges lóállománya nem 484 volt, hanem legalább 748 és a tartaléka.

Mindezek — azt hiszem — eléggé bizonyítják azt, hogy azon kimutatás a valóban nem felelhet meg — és hogy az bizonyosan nem az egyes hadtestek és csapatok létszám kimutatásaiból lett összeállítva.

Az előhozottak szerint tehát volt az erdélyi hadtestnek létszáma az oroszok betörésekor:

Rendes honvéd gyalogság	24 zászlóalj és 5 század	= 20.675
Huszár	15 $\frac{1}{4}$	= 1.606
Tüzér		= 1.123
		23.404

Táborig ágyu	= 74
Röpennyü üteg	1 6 telep = 6
Ostromágyu	24 fontos = 4
Bomba mozsár	= 4
Vaságyu	24 fontos = 7
Összesen:	95

Tüzérségi ló 768.

És ezen létszám — azt hiszem — a valót leginkább megközelíti.

Czecz tábornok Bem altábornagynak Bánátusba távozása után az erdélyi hadtest főparancsnoka volt, azonban az oroszok elleni hadjáratban tényleg nem vett részt. Köszönettel veszem, ha régi honvéd bajtársaim közül valaki felvilágosít arról, hogy mi volt ennek oka és hol volt ezen hadjárat alatt Czecz tábornok.

Thorotzkay Sándor.

Trányis, Börvényvölgy, Hódos, Csucsá 1848 december 17. 18. 19.

(Vége.)

Délután 2 óráig az ellen tért nem foglalhatván — a Károly Ferdinánd ezredbeli zászlóaljat rohamra rendelte — s el is érkezett közel a berek alsó részéig, midőn a tartalékban volt fél század a sziklák mögötti védhelyről előrohanna — elszánt tüzes rohamával az egész zászlóaljat zavarba hozta s visszavonulásra kényszerítette — mi közben az országot mellé szorult löszertáros szerkerét az ellenek elfoglalván, gyors ügétésben Csucsára hajtatta.

Ezt látván az ellenség lovas őrnagya Gróf Saint-Quentin könnyű lovasságával a társzekér visszafoglalására rohamot vezényelt élén vitézül gallappirozva — de vesztére, mivel két lövés őt szívében és homlokán, — lovát pedig a berekből 3 lövés találván, lovastól összerogyott s ugyanazon perczen a sziklatetön állott fél század a lovasságra sortüzet adván, ezt annyira zavarba hozta, hogy a megrémült rögtönös fordulás miatt egyik a más nyergeikből annyira kivertek, hogy csak 19 lovas maradt nyeregben s nyargalt a ló lovas nélkül, a lovas ló nélkül. Ezt látva a futást okozott fél század, hatalmas kaczajra fakadt s kedélyesen biztatta a futókat: megállj lisztes zsák! (a könnyű lovasok akkori gunyneve) ne szaladj, fogd meg a lovadat! sat.

Az idő délután 4 óra körül járt 3 futár érkezvén Urbántól a Börvényi sikertelen támadásról Wárdéner tábornok vert hadát 18 szekér sebesült és holtakkal együtt Bánffy-Hunyadra hátrafelé koncentráta a csataterén hagyván elesett őrnagyát és 3 fogoly könnyű lovasfogolyt. Az őrnagy ujján talált gyűrű szerint, épen egy évvel előbb jegyezte el nejét, a magyar Gróf Karacsai leányt 1847 december 19-én.)*

A haza szent igazaiért küzdő honvételeket ezen ütközetben az ég is védte különös kegyelmével még könnyű sérülést sem kapván egy is.

A Börvényvölgyi vonalat Urbán egy dandárral ugyanezen napon is megtámadta, melyet a 11-ik zászlóalj 3. 4. 5-ik százada, 1 század Mátyás huszár és fél üteg ágyú védett. de az ellen tért nem foglalhatván délután 2 óraker visszavonult, mi okból egy század délután 4 óraker a csucsai tábor esetleges segélyére érkezett épen Wárdéner tábornok visszavonulása idejében.

E három napi győzelmes ütközetek által a magyar honvédség megmutatta, mikép az áruló, osztrák expozitura vezérüktől megszabadulva, a hitszegésnek sőt tiz, sőt huszszoros erővel szemben sem enged tért s elég volt a három százados tortura! És evvel megkezdődött az erdélyrészi magyar véderő fényes győzelmeinek oly láncsorozata, minőben hasonlót a történelem keveset tud felmutatni, sőt a viszonyokat és tényező erőket számba véve — tán egyet sem.

*) Erről egy érdekes epizod olvasható a „Történelmi Lapok” 1892. évfolyam 84 lapján.

Riczko tartva az ellenfélnek megújítható másnapi nagyobbmértvű támadásától — positionkat feladta s táborunkat a királyhágón túl Báródra visszavonta — mire épen annyira nem volt szükség, mint Kolozsvár feladására.

Báródon az inkább hideg, mint meleg királybiztos Báró Vay Miklós koronaór a 11-ik zászlóalj felett szemlét tartott, midőn ahoz csak a következő szavai voltak: honvédek! Éljen a király ötödik Ferdinánd! Ezt a zászlóalj megdöbbenve legmélyebb hallgatással fogadta. Bizony az egyik nap hazaáruló, másnap pedig kedves Jellasi! jelenetek után — fél Erdély arany ifjúságának legkisebb kedve sem volt az éljenzésre — sőt még a kir. biztos magas személyisége is úgy jövet, mint menet — mély hallgatással fogadtatott. Elvárta a haza — különösen az erdélyi rész, hogy a székely zászlóalj ne vonassék el Abrudbányáról, Gyulafehérvár megbízható magyar katonaság által szállattassék meg; a székelyeknek szánt 15 ezer fegyver ne juttassék a havasi osztrák alattvalókká degradált felkelő nép kezeibe — a Schuszterek és Axenték eléggé nem minősíthető undok terveik előmozdítására.

Minő más a szerep, melyet a kir. biztos és a megszemlélt zászlóalj teljesített a haza szent oltárán a bős üvöltés és vad zivatar idejében!

A jelenet felett nem sokáig aggódhattunk, mert ősz, hős vezérünktől rendelet jött, hogy elhagyott positionkat foglaljuk vissza s onnan siessünk Kolozsvárra, mint a hol ő maga is december 25-én jelen fog lenni. Ezen rendeletnél fogva táborunk a 27-ik zászlóaljjal erősbödvé december 24-én estefelé Bánffy-Hunyadról az ellent megfutamtattuk — s másnap — Karácson első napján délre futár érkezett Bemtől Kolozsvárról — gyors menettel a Kolozsvárra vonulást rendelvén el, honnan Wárdéner épen azon órákban ugratta ki, a mely órákban mi az osztrákokat Bánffy-Hunyadról, kik a keresztűz s esetleges elfogatás elől Valkón át vonultak Jára és Torda felé — nagyobbreszint járatlan utakon. December 27-én a csucsai tábor is bevonult Kolozsvárra, honnan pár nap mulva a 11-ik és 32 zászlóalj Tordára tolatott elő, a fősereggel pedig Bem Urbán üldözésére Besztercze felé sietett.

Torda, 1894.

Ferenczy Ferencz.

1848—49 évi honv. százados.

A nagysebesi ütközet.

(1848. december hó 7-én.)

Csucsán voltunk, hová négy napi szabadság alatt a kissebesi táborban töltött előrsi szolgálát után 1818. decz. hó 4-én este hoztak pihenni.

December 6-án délután hire terjedt, hogy a hegyek között előrsön volt 24 magyarországi honvédet az oláhok megleptek, körülfogtak s közülök 18-at lemészároltak, nyolcz közülök menekült, kik a hirt hozták; riadóra ki is vonultunk, de parancs hiányában szétoszoltunk.

December hó 7-én reggel ismét riadót vertek, a kivonult XI zászlóalj 1-ső századát Zeyk főhadnagygyal (ezen században szolgáltam ez időben mint közhonvéd) és az 5-ik századot Szabó századossal, ki egyuttal a csapatot is vezényelte Nagy-Sebesre indították, megérkezvén Nagy-Sebesre Szabó százados a két századhoz lelkesítő beszédet intézett, felhóvván, hogy a tegnapi

Csucsán elterjedt hír igaz volt és hogy most a 18 ártatlanul lemészárolt honvédek kötelességünk megboszulni.

A két század Szabó százados vezénylete mellett megindult fel a hegynek Tránics falu felé, a hegy közepe táján, egy alkalmas helyen a két század megállott. Innen már látszott a hegytetőn levő oláh tábor, mely meglátva a honvédeket, nagy mozgásban volt, 2 faágyujokat — valószínűleg ijesztsézből — elé s hátra hordozták, sőt kettőt lőttek is azokkal.

Kevés idő elteltével látván az oláhok, hogy a honvédek nem szándékoznak őket a hegytetőn levő jó állásban megtámadni, bizván nagy erejükben — lehetnek vagy 5 ezeren — ezekből két csapat indult el a hegyen lefelé; vagy 2 ezer a faágyukkal a hegytetőn maradván, a leindult csapatok közül az egyik — lehetett vagy 2 ezer — a honvédektől távolabb, kissé jobbra vett állást, a másik csapat, vagy 1000, közel hozzánk és szemben velünk, egy magaslaton foglalt állást.

Szabó százados ezek ellenében az 5-ik századdal csatár lánczat formált, az 1-ső század pedig két csapatban, Zeyk főhadnagy és szentpéteri őrmester alatt a tartalékot képezte.

Alig foglalt állást a két század, e szemben levő oláhok közül egy — bátrabb — kivált, s fától-fáig, bokortól bokorig szaladva és bujkálva jött lefelé a hegyen ezt a csatárlánczatban levő 5-ik századból senki nem látta, mert sokkal alantabb voltak, hogysem azt láthatták volna; de látta — a magasabb helyen — tartalékban levő 1-ső század. Alig hogy Zeyk főhadnagy vigyázatra intette a Csatárlánczatot, az oláh fegyvere eldőrdült, szerencsére az nban senkit sem talált.

Erre aztán mindkét részről megindult a tüzelés, Zeyk főhadnagy a tartalékban levő 1-ső századot rohamra vezényelvén, az oláhok nagyobb része megszaladt, egy kisebb rész (állítólag a közikbe bátorítás végett állított grániczser katonák) tüzelt ugyan még kevés ideig, de a rohammal nem mertek szembe szállani, annyival inkább, mert a roham általánossá lett, a két század teljesen összevegyült, egyrésze a szaladókat üldözte, a másik rész a jobbfelőli oláh csapat ellen indult, melyhez a szaladók nagyobb része is csatlakozott.

A honvédek vegyesen a két századbeli, egy sövény kerítés mellett foglaltak állást, egy mélyecske völgy lévén a két tábor között; mindkét részről élénk tüzelés indult meg és folyt egy ideig, míg az 1-ső századbeli összes töltenyeiket — minden legénynek 10—10 töltenye lévén — ellődzték; Zeyk főhadnagy látván ezt, ezen szavakkal: „az 1-ső századbeli honvédek vegyenek át az 5-ik századbeli töltenyeket (ezeknek kezdetben meg lévén a 60—60 tölteny) és utánnam“ megindult balra az utfelé, ellátván magunkat töltenyekkel öt kevesen követtük, elannyira, hogy mire az árokszerűen mélyen fekvő utba beérkeztünk, összesen csak nyolczan voltunk, még pedig: az 1-ső századból Zeyk főhadnagy, Gonzáles nevű közhonvéd (béke idején a század czipésze), két Biró nevezetű Kolozsvár külvárosiak, az egyik a fiatalabb — mint emlékszem tizedes a másik idősebb — földész — közhonvéd volt, az ötödik e cikk írója, a más három neveire nem emlékszem, lehettek különben 5-ik századbeli is.

Zeyk főhadnagy csendre intvén a kis csapatot, azt az árokszerű mély utban szaladva vezette előre, míg a sövény kerítés mellett levő honvédekre tüzelő nagy oláh csapatot jobb oldalról — észrevétlenül — annyira megközelítettük, hogy alig lehettek tőlünk 2—3 pár lépésnyire, ekkor Zeyk főhadnagy halk vezényszavára, a kis

csapat helyet foglalván, közikbe durrantva, ellenük lármás rohamot intézett.

Ezen számitásokon kívül történt oldal támadás lövések és erre a lármás roham, annyira meglepte a sövény kerítés mellett honvédekre tüzelő oláhokat, hogy eszeveszetten szétfutottak, minden oláh menekülni a közeli erdőbe elrejtőzni igyekezett, úgy, hogy többé részükről egy lövés sem történt, csak mi üldözve őket, lődöztünk az utólért egyesekre vagy kisebb csapatokban szaladókra.

Ettől kezdve kis csapatunk — minden akadály nélkül — csaknem szaladva haladt előre, a hegytetőn levő oláh tábor ellen, mely látva az általános eszeveszett szaladást, jónak látta be nem várni kis csapatunkat minden ellentállás nélkül futásnak eredt és pedig oly sietve, hogy mire kis csapatunk, a nagyon meredeken fekvő hegytetőre kiért, az oláhokat már csak lövés távolon kívül látta szaladni, nem sok idő múlva a többi honvédek is kikerkeztek.

Az elfoglalt oláh tábor helyen találtunk: 2 faágyut (egyik el volt repedve) földalatti istállóban körülbelül 30 darab szarvasmarhát, egy nagy épület körül kerekén — nagy hombárokban — tiszta búzát, vermekben burgonyát és ezeken felül sok ruhaneműt, mely zsákmány vagy a ház tulajdonosának lehettek rablott tárgyai, vagy az oláh tábor látta el magát hosszabb időre szükségesséssel, ezen zsákmányt decz. hó 8-án éjjel szállítottuk le Nagy-Sebesre, az utban talált minden házat felgyújtván.

Decz. hó 10-én reggel érkezett 1800 magyarországi lándzsás nemzetőr, ezek az 1-ső és ezuttal a 4 ik század fedezete alatt, a hegytetőn, szétszort házakból álló s lakók nélkül maradt Tránics nevű falut teljesen leégették, kivéve a templomot és egy ehez közel levő házat, melyben egy öreg pár oláh volt, ezeket nem bántották, sőt az öregeket élelemmel és ajándékkal látták el.

Ezzel a nagysebesi ütközet teljesen be volt fejezve és pedig annyira, hogy a néhány nap múlva (decz. hó 19-én) történt kétfelőli — Kis-Sebesnél Várdener, a csucsá-kraszna-i uton Urbán általi megtámadtatásunk alkalmával, az oláhoknak nem volt kedvük minket háborgatni s a terv szerint közreműködni.

Megjegyezni kívánom, hogy decz. 11-én én és két 1-ső századbeli pajtásom át lettünk helyezve a „Pesti V-ik 6 fontos üteg“-hez tüzereknek és mint ezen üteg 3-ik ágyujának alágysai vettünk részt december hó 19-én, a Csucsá-Kraszna-h-almási utban lefolyt Urbán elleni ütközetben, mely fényes győzelmünkkel végződött.

Rákosi István.

Thoroczky Sándor.

Lapunk mai képe Thoroczky Sándort, az erdélyi hadsereg egyik tisztjét mutatja be.

Thoroczky Sándor született 1827 december 25-én 1848-ban jogász volt Kolozsvárt. Honvéd szolgálatát a 32 számú honvéd zászlóaljnál kezdte, hol mint közhonvéd, káplár és őrmester szolgált. E zászlóaljtól a 73. sz. önkéntes honvédzászlóaljhoz hadnagynak nevezte ki Mészáros Lázár hadügyminiszter A 8.2719—2884 sz. parancsával, mely a „Közlöny“ hivatalos lap 1849 febr. 13-án megjelent 27-ik számában lett kihirdetve. E zászlóaljnál egész ápril havában mint a 2-dik század parancsnoka, május elejétől a Dévánál történt fegyverletételig mint a zászlóalj segéd tisztje szolgált, augusztus 16-án Stein báró ezredes akkori hadosztály parancsnok Lesnyeken — Déván alól — főhadnagynak nevezte ki.

Résztvett a június 20—21-én Borgo Marosény és Borgo Prund között július 10-én Wallendorf és Szerethfalva közt — július 16-án Szerethfalva és Galacznál — július 21-én Szász-Régennél Grotenhielm orosz tábornok orosz-osztrák hadosztálya ellen vívott csatákban, valamint az augusztus 5-én Hasford orosz hadosztálya ellen Nagy-Szebennél és e városban augusztus 6-án ugyanott és augusztus 12-én Szászsebesnél Lüders orosz tábornok hadteste ellen vívott csatákban.

HALALOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk báráit kérjük sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Kun Kocsárd gr. Kun Kocsárd gróf haláláról vettünk lapunk zártakor gyáshírt. Kun Kocsárd gr. egyike volt a nagy idők legöregebb embereinek. 1803-ban született. 1848-ban Hunyad megye főispáni székén szolgálta a nemzet ügyét. Az önvédelmi harc után a Komáromi várban 7 évig súlyos fogságot szenvedett. Azon-
tul kurturális és tanügyeknek szentelte életét és vagyonát, mely egy negyed milliót tesz ki az Emkére hagyta. Temetését is az E. M. K. E. rendezi. A kolozsvári honvéd egyesület a jan. 13. v. ül. gyűlésen részvétét fejezte ki a nagy férfi elhunyt felett, kimondotta, hogy képviselteti magát az elnök vezetése alatt a temetésen, megbizta Szabó Sámuel elnököt, hogy tolmácsolja a gyászoló család előtt az egyesület őszinte részvétét. A nagy férfi jan. 11-én hunyt el. Temetése szászvárosban jan. 14-én történt nagy részvét mellett.

Krascsenics Kálmán 1848—49-iki honvéd főhadnagy Pozsonyban elhalt. Krascsenics mint alig tizennyolc éves ifjú lépett a Pozsonyban alakult 4-ik honvédzászlóaljba és Szent Tamástól Komáromig vitézül küzdött. A bánáti- és erdélyi-hadjáratokban, mint Bem zászlóalj-szárnysegéde vett részt és a temesvári döntő csata után Komáromba menekült, a vár feladása után pedig családjához tért vissza. A szabadságharc lezajlása után Pozsony megyében főpénztári ellenőrnek választották s mint ilyen 13 évig működött.

Kelemen József, a Nagyvárad város egyik legöregebb, leghüségesebb embere hunyt el jan. 4-én a biharmegyei kórházban. Kelemen József, mint honvéd dicsőségesen vívta végig a magyar szabadságharcot, és annak lezajlása után letette a kardot és pennát vett a kezébe. Evvel a pennával 27 éven át irta az ákombakomokat szorgalmasan a város papirosára, míg azután a napokban azt is elejtette. Meghült az öreg Kelemen és nagy beteg lett, úgy hogy a kórházba kellett szállítani. Még halála előtt zsörtölődött a miatt, hogy a polgármester nem látogatta meg őt. Nagy részvét kísérte sirjába.

Müller Imre Szeged városi származású, 78 éves, r. kath. vallású, honvédmenházi tag: aki a szabadságharcunkban, a 104-ik honvéd zászlóalj V-ik századának századosa volt, és ez évi január hava 5-én joblétre szenderült. E zászlóalj Szegeden alakított. Földváry Sándor előbb őrnagy később ezredes parancsnoksága

alatt, és hőiesen harcolt Perczel tábornok vezérlete alatt: Szt. Tamás ostrománál — és bevételénél, résztvett a bácskai és bánáti összes harcokban. Legyen neki a föld könnyebb mint élete volt. Béke hamvaira. Közli: Hegyessy Alajos. E halálozásról az értesítést beküldte Lehoczky Sándor huszárhadnagy, m. tag is.

Szalewszky Ernő. Ráckozáron, Baranyamegyében a szabadságharcnak egy katonája halt meg, az öreg Szalewszky Ernő. Érdekes példája volt ő a magyarság beolvastó erejének. Szalewszky Ernő külföldi ember volt, Strassburgban született és a 40-es években mint asztalos legény jött Magyarországra. De 48-ban már olyan magyar hazafi volt, hogy felcsapott honvédnek és számos csatában vett részt. Budavár ostrománál mint tüzér állott tügével a Gellért-hegyen. Itt érte utól végzete. *Egy ágyugolyó elvitte ballábát.* Keserves vándorlás következett aztán kórházból-kórházba, míg végre félig-meddig felgyógyulva, falábal elbocsátott. Nem ment vissza szülőföldre, hanem itt maradt és mint mesterember sok helyütt megfordult. Végre 60-ban letelepedett Ráckozáron és meg is házasodott. Ügyes és keresett asztalos volt. Munkaképtelenné válván, a honvéd-segélyző-egyesület fölvette nyugdíjait sorába és mint ilyen, havi 6 frtot huzott. 77 éves korában halt meg. Családján nincsen, csak szegény özvegye maradt nagy nyomorban.

Szeberényi Andor halála. Békés-csabai levelezőnk írja a következő gyáshírt: Szeberényi Andor, a nagylaki kerületnek volt országgyűlési képviselője, jan. 2-án Nagylakon elhunyt szívvelhűdéssel. A boldogult hosszú időn át lelkész vala és e szerény állásban nagy képzettsége, a magyarság ügye iránti rokonszenve által olyan tekintélyes szerepet játszott, hogy a szuperintendensi állásra is jelölték egy ízben. Szeberényi Andor a szabadságharc alatt, a Kossuth lapját is szerkesztette, majd később igazgatójának választotta meg a nagylaki takarékpénztár és Csanádmegyében vezérember tekintélyben állott. Népszerűsége, kedélyes volta és sok körben teljesített munkássága, most nagy részvét alakjában juttatta fölszínre azt a becsülést, melynek életében részese volt.

Szöts Gábor nyugalmazott városi levéltárnok, állami iskolai gondnoksági tag és 1848-ik évi honvéd-őrmester, folyó évi január hó 5-én déli 11 órakor, élete 73-ik évében rövid szenvedés után csendesen kimúlt. Uj-Tordán, 1895. január 5. Gyászolják: Özv. Szöts Gáborné, Sala Lila, neje. Almási Ilona, Székely Jánosné és gyermekei, Almási Balázs, neje és gyermekei, Almási Iván, mint az elhalt neje első férjétől született gyermekei. Id. Viski Gábor és gyermekei: Viski Gábor, Viski Sándor, Viski Endre, ar idvezült mostoha testvérének gyermekei. Gyászjelentését beküldötte: Ferenczy Ferenc százados

A székely ágyuöntő nejeének halála. Turóczi Mózes bátyánkat, a székely ágyugyár öreg vezetőjét súlyos családi gyász érte. Neje, id. Turóczi Mózesné Szöcs Ilona folyó év és hó 5-én esti 10 órakor, élete 47-ik, boldog házassága 27-ik évében, földi pályáját bevégezte Kézdi-Vásárhelyt. Hazafias, társadalmi és családi életviszonyaiban nemesen küzdő agg férfi élete támaszának kidültével a siralmak irójával méltán kesereghet: „Te-kintsétek meg és lássátok, hogy vagyon-e olyan bánat, mint az én bánatom, mely én rajtam esék, mert keserűséggel illetett engemet az Ur! Gyászolják: Id. Turóczi Mózes, mint bánatos férj. Szöcs Ferencz mint testvér. Csekme Mózes mint testvérének gyermeke s nevelt fia. Özv. Nagy Mózesné mint nagynénje s gyermekei Jancsó Károly kereskedő, mint nagybátyja s gyermekei.

Özv. Kovács Miklósné mint nagynénje s gyermekei. Néh. Szöcs István leánya s férje és gyermekei. Néh. Nagy Mózesné utódai. Néha, Nagy Dánielné Jancsó Teréz hátramaradt gyermekei. Molnár Ádámné, Jancsó Juliánna hátramaradt gyermekei, mint unokatestvérek. Néh. Szabó Dánielné, Turóczy Teréz hátramaradt gyermekei. Özv. Szabó Elekné jó barátnője.

Varga Ferencz, 1848—49-iki honvédfőhadnagy, 70 éves korában, Tordán jan. 7-én meghalt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az öreg honvédek ujévi tisztelgése. A honvédegyletek közp. bizottsága s a honvédmeház küldöttsége Balogh Sándor vezetése alatt tisztelgett az ujév alkalmából Péchy Tamásnál, a honvédegyletek orsz. biz. elnökénél. A szónok meleg szavakban köszönetet mondott Péchynek ama elhatározásért, hogy egy év előtt egykori fegyvertársainak ügye élére állott és ügyöket veszedelmesen válságos helyzetéből jóindulatu, bölcs vezetése által kisegítette és felkérte, hogy a tisztelettel körötte seregű bajtársak érdekeit ezuttal is tapasztalt jóakarátával támogassa. Péchy hasonló melegséggel köszönte meg a honvédbajtársak részéről iránta nyilvánuló bizodalmat s megnyugtatta őket, hogy hazafias és méltányos törekvésüket erejétől telhetőleg támogatni, istápolni fogja.

A budapesti honvédegyesület mult szombaton ülést tartott, az uj városháza társalgótermében, Balogh Sándor dr. elnöklete alatt. Főtárgya volt a gyűlésnek a honvédegyesületek fölszólalása az ellen, hogy az orsz. honvédségélyző-bizottság, magát a kormányt is félrevezetve, tőlük — 27 évi kifogástalanul teljesített munka után — a honvédigazolást magához ragadta s így 1894. évtől kezdve a honvédek igazolását, segélyezését, nyugdíjazását, menedékházba való fölvételét, minden ellenkezés nélkül, egyedül ő maga intézi. Ez ellen negyvenkét honvéd-egyesület szólalt föl s a legutóbbi központi honvédbizottsági ülés óta reménység van arra, hogy a dolog az országgyűlés elé fog kerülni. A másik jelentékeny tárgy annak bejelentése volt, hogy a fővárosban levő különféle honvéd-egyesületek egygy. olvadtak „Budapesti honvéd egyesületet“ czimen. Ennek folyamánya volt hogy az egyesületek jelenvolt elnökeit: Liphay Béla bárót, Busbach Pétert, Degré Alajost, Tassy-Becz Lászlót, Spur Jánost és Krivácsy Józsefet tiszteletbeli elnökké kiáltották ki.

A tordai 1848—49 es honvédegylet, mint érdekekkel értesülünk, szegényebb tagjainak felsegélyezésére e hó 19-én egy zártkörű tánczestélyt rendez. Erre szükség van, mert fájdalom, megyénkben sok honvéd nem tudja megkeresni kenyerét, az országos alaphól nyújtott igen mérsékelt segély pedig nem elegendő a nyomor enyhítésére. Tisztelettel köszöntjük a nagy idők bajnokait s a sorstól megtépett öreg bajnokok nevében mi is köszönetet mondunk az egylet kiküldött bizottságának a munkásságáért. Ez egylet mostanság kevés életjelt adott magáról. Nagy érdeme, hogy most egy kis mozgalmat indít a bajtársak érdekében, kik mindmegannyi megtépett zászlói a legdicőségesebb harcznak. Az estély rendezésének élén Pozsonyi Antal táblabíró van. „E közleményt az Aranyos Vidékből vettük át. Ohajtjuk, hogy a tordai rendezőség példáját más városok is kövessék.

Kossuth-émlék Letenyén. Letenye város képviselőtestülete átvette már azt az emlékkövet, a melynek felállítását még a nagy hontalan halálakor határozta

el. Mesterségesen összehordott dombon áll a templom előtt az emlékkő ezzel a fölirattal:

„Kossuth Lajos 1802—1894.

*A szabadság atyjának — Letenye szabad népe.
Leborul a nemzet a te nagyságod előtt!*“

Diszes kerítés övezi az oszlopot, melynek fölállítása 650 forintba került s kizárólag az 1500 lakossal bíró városka áldozatkészségéből létesült.

A dunapataji Kossuth-szobor leleplezése. Dunapatajon leleplezték a Kossuth Lajos szobrát. A község határában százas bandérium fogadta az ünnepre meghívott Kossuth Ferenczet s kísérte be a községbe, hol a vidékről összesereglett tömeg egészen ellepte az utcákat. A leleplezés tizenegy órakor volt. A szobor felirata a következő;

*Te leborultál a nemzet nagysága,
Mi leborulunü emléked előtt.*

*Dunapataj város közönsége.
1894.*

Az emlékszobor egészben 328 centiméter magas és a nagy-vásártér baloldalán van elhelyezve. Kossuth Lajos bronzból öntött alakja 97 centiméter magas és Kossuthnak egy 1848 iki fényképe után készült. A leleplezési ünnepséget a férfi dalegyesület éneke nyitotta meg, mire Horváth Ádám református lelkész és Bethlen György gróf beszédeket tartottak. Ezután lehullt a lepel a szoborról s Kossuth lelkes szavakban köszönte meg a dunapatajiai kegyeletét. Illyés Bálint alkalmi költeményét szavalta el s az ünnep a női dalkör énekével végződött. Dunapatajról Kossuth Kiskőrösre ment, hol Sárkány József vendége volt. Sárkány volt az, ki 1884-ben Kossuth Lajos betegségének első hírére ezer forintot tett le, hogy az Kossuth halála esetén hamvainak hazaszállítására fordíttassék.

Emlékkő Hokky István pap-szabadság hősnék. Rozsnyó város polgársága mozgalmat indított, hogy a vá os szülőltének, Hokky István római katolikus lelkésznek, ki 1849-ben a hazáért dicsőséges halált halt, hozzá méltó emlékkövet állíthasson. Hokky István 1849-ben az általa szervezett csapattal a kassai uton meg akart támadni egy kozák csapatot, de szándékát elárulta a görögői kántor a kozákok egyik tisztjének. A kozákok erre váratlanul megtámadták Hokky csapatát s rövid idő mulva el is verték azt. Az ütközet elvesztése után Hokky István a közeli erdőbe huzódott vissza, a hová három kozák követte. Az erdő sűrűjében rettenetes küzdelem támad a hős magyar pap és a három kozák között. Hokky husz sebből vérezve elesett. Sirhelyét eddig igénytelen kő jelezte. Az uj emlékkőre már javában folynak a gyűjtések s így remélhetőleg husvét táján már fel is lehet azt állítani. Az adományokat Rozsnyóra (Hokky-émlék-bizottsága) kell küldeni.

Czecz tábornok jegyese. A szabadságharcz egyik most is élő nagy hősről, Bem apó legkedveltebb vezértársáról, Czecz János tábornokról írják e megható, érdekes rajzot: 1848-ban, a Turszky-ezred egy hadnagya megkérte Budapesten egy előkelő uri leány kezét. A kérők többen voltak, a választás késett, az idő pedig 1848-ban gyorsan haladt. A Turszky-ezredbeli hadnagy átlépett a honvédekhez és az erdélyi csatatérekben, mint Bem vitéz tábornok fönöke írta be nevét a magyar történelembe. Hadnagykori ideálja e közben férjhez ment. A világosi nagy katasztrófa után Czecz tábornok Amerikába menekült és tudvalevőleg Buenos-Ayresben él szintén tábornoki rangban, mint a katonai akadémia igazgatója. Szép jegyeseinek férje azóta meghalt. Négy

évtized után a hírlapokból értesültek egymás hollétéről és levelezésbe léptek. Az ezredéves kiállítás alkalmából, Czecz tábornok haza készült jönni, de most levél érkezett tőle özv. H. Gézánéhoz, a melyben azt írja, hogy egészsége oly rohamosan hanyatlik, hogy a Dél-Amerikából való hazajövetelre, a hosszú tengeri utra aligha fog vállalkozni és így nem fogja viszontláthatni sem hazáját, sem negyvenhat év előtti jegyesét soha . . .

Vasvári Pálról a Pesti Napló 1852 január 21. 596. számában „Fővárosi élet” rovatában következők állanak: „Vasvári Pálról, ki mint tudva van a forradalomban egy csapatnak vezetője volt, s az oláhok dühének esett áldozatul, ezeket írja a M.-H.-nak szászvárosi levelezője. Vasvári a Topánfalváról északra fekvő hegyesorosok közt megtámadtatván, lándzsával ütettetett föbe. Holttestét a helyszínéről három fertály órányira vitték a csertesi és gyalui határra, azért, hogy érette majd azon falu essék áldozatul, melynek határán a hullát találni fogják. Egy kaszálóirtáson testét meztelenre vetköztették s mellén átszurt hegyes karóval a földhöz szegeztek. Kozkes Nyikuláj nevű topánfalvi román s arczfestő volt e helyen az oláhok mājorja, kinél mai napig láthatók a V. újjáról levont aranygyűrűk, azok közt egy pecsétnyomó, melybe V. nevének kezdőbetűi metszvék. V. egyszerű fényes aczélkardja K. N.-tól most Br. birtokában van. Megyészín bársony aranyhimzetű mellényét Klement nevű topánfalvi román viseli ünnepnapokon, s Klement és Kozkes magok beszélnek, hogy ők győzték le a harcban Vasvárit s ők végeztették ki.” Közli: Szentkatolnai Bakk Endre.

Nagy-Enyed elpusztulásának évfordulója. Nagy-Enyed városának 1849. január 8-ikán az oláhok által véghezvitt elpusztításának gyászos emlékü 45-ik évfordulóját kegyelettel ülték meg az idén is a nagyenyediek. Délelőtt 9 órakor a református templomban nagy közönség jelenlétében folyt le a gyász-istenisztelet. Este a város közönsége, a rémes napon lemészárolt áldozatok közös sirjához sereglett a főtérre, hol fényesen ki volt világítva az áldozatok sirkertje és a Bethlen-főtanoda főtérre nyíló összes ablakai. A helybeli tüzoltózenekar, és a főtanodai ifjusági daloskör előadásai után, Kovács László IV-ed éves theologiai növendék, megható alkalmi szónoklatot tartott, mire a gyászt ünneplő közönség szétoszlott.

Az erdélyi hadsereg létszáma. A „Történelmi Lapok” m. é. folyamában közölt két hivatalos létszám kimutatására nézve lapunk jelen száma hozza a 2-ik felvilágosító közleményt. E közleményekkel kapcsolatban küldő a következőket írja szerkesztőségünknek: Több történész munkáját átvastam, kik az 1848—49 évi szabadságharcunk történetét megírták, és a hány, anynyiféle létszám kimutatást ír. Azt hiszem ideje, e tárgy-gyal foglalkozni, azért nagyon helyes volt a két létszám kimutatást, minden gyarlóságok mellett is közölni és köszönettel tartozunk Szabó Sámuel tanár urnak, hogy azokat a lap rendelkezésére bocsátotta, alkalmat adván ez által a tárgy tisztázására.

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK.

Feleletek.

L

13. számhoz. A nagybányai honvédegyeletről. A nagybányai honvédegyelet javára Gábor József és Lévai Lajos által gyűjtött pénz 275 frtot tett ki. Az összeg

sok ideigletében kezeltetett a város kasszájában; később Kovács Lőrincz őrnagy és nagybányai h. e. elnök Rézler Lajos tanácsostól felvette. Elvitte Nagy-Bányára és ott kiosztotta kamatra, Katona Miklósnál veszett 100 frt. Ketney Mihálynál 100 frt. A többi az elnök ur kiadta a szegény honvédeknek. Itt még vagy 20 agg honvéd van. Nagyon szegények. Jól esnék, ha egy fakoporsóra jutna az egykori gyűjtésből. Felsőbánya 1894. nov.

Rátz János,
1848—49. h. őrmester.

II.

Én a nagybányai honvédegyeletnek keletkezésétől fogva tagja vagyok, de nincs tudomásom arról, hogy valaha Szentgyörgyi József huszárszázados a nagybányai honvédegyeletnek alelnöke lett volna, sőt határozottan állithatom, hogy soha sem volt, ha csak Felső-Bányán nem volt helyettes alelnök mert ottan is Bereczky Sándor huszár százados volt az alelnök, Kovács Lőrincz őrnagy elnök mellett.*)

1861-ben első alakulásu egyeletünket Nagybánya vidéke honvéd segélyző egylet czimmal megalakítani merészen sikerült Kovács Lőrincz (bizalmasai közt Lenczi) Komáromi őrség 52-ik zászlóaljának őrnagya elnökle és Bereczky Sándor h. százados alelnökle mellett. E férfiak megragadtak minden alkalmat arra, hogy ezen nemes hazafias egyesület létre jöhessen; áldozatot áldozat követte, úgy hogy rövid idő alatt 900 frtot adakoztak össze a lelkes honfiak és leányok, a melyhez csatlakozott felsőbányai gyűjtemény 426 frt. ezzel kezdetét vette inséges bajtársaink segélyezése, de tulságos volt a segélykérés később. Nehány év alatt a pénztárt teljesen kimerítették. A hiány pótlása kísérlet nélkül nem maradt, azonban Ő Felsége a király és felséges királynénk arany adománya felmentette a nemes adakozókat a további adományozás alól. Ez időn tula segélyezést megszüntettük saját pénztárunkból, hanem azért igyekezett az egyesület bajtársain mégis könnyíteni mindenkor.

Hogy élünk-e? Élünk Isten kegyelméből Kovács Lőrincz állandó elnökünk alatt, ki bár testi gyengesége miatt többször lemondott állásáról, de mindannyiszor köz akarattal kérésünkre ismét elvállalta a vezérseget. Élünk zajtalan működéssel gyűléseket tartunk, működünk a nyomorult bajtársak érdekében segélyezéseket intézünk és azon esetben, ha a központ az ajánlott segélyezést gáncsolná, elnökünk ersénye megnyílik és sinlődő bajtársainknak gyorsan nyujt, enyhítést; több évek óta ügykezeléseink költségeit saját pénzből fedezi pedig meglehetősen levelezést folytatunk a központtal.

Résztvettünk a budai honvédszobor leleplezésén, kieszközöltük több szegény bajtársainknak, hogy szabad-jegygyel utaztak és táppénzben részesültek városunktól, Kossuth Lajos nagy hazafiu temetését kegyelettel meggyászoltuk; szóval mint jó hazafiak szeretjük hazánkat. Ezeket kívántam tudomásukra hozni tisztelt bajtársainknak, ne hogy azt higgyék, hogy egyeletünk megszünt létezni; maradtam hazafias üdvözléssel bajtársaimhoz.

Beregszászi Samu,
h. egyleti jegyző.

*) Ezen nem lehet csudálkozni mert az események s az egyének eselekedeti az emlékezetből idővel kimosódnak. Szent-Györgyi működését az ottani h. e. élén árták és eredmények tényleg bizonyítják.
Szerk.

czát, melyet Kufstein várában, fogságának nehéz évei alatt készített egy honvédtiszt. Érdekes az az adománya is, mely az aradi várfogságra emlékeztet. Egy bilincs ez, melynek karmantyuján „B Pfenningsdorf Sándor elíteltetett 12 évre. 1850.“ bevéselt felirat olvasható.

Az elítelt ezredesnek ezt a bilincset Biasini állítása szerint az aradi hölgyek készítették. Jóval könnyebb és finomabb szerkezetű ez, mint az u. n. „komisz“ bilincsek, melyeket az ítélet után az elítéltek kezeire s lábaira vertek.

1891. okt. 20-án a muzeum pénztárnoka: Hory Béla Kolozsvármegye árvaszéki elnökének társaságában felkerestük a most elhunyt Biasini Domokost.

Sok érdekes dolgot beszélt el a 43—49-es idők kabinet titkaiból Biasini s egyuttal felemlítette, hogy szerte-szét eltéve még nagyon sok ereklyéje van a nagy napokból. a miket rendre össze gyűjt s korábbi adományainak kiegészítésül a muzeumnak fog adni. Gyászjelentése így szól:

Dr. kibédi Biasini Domokos, ugy salát, mint neje: nemesvarbói Plachy Paula és gyermekeik: Domókos, Paula, Angela és Mária, valamint özv. wolfergrüni Stadler Károlyné szül. kibédi Biasini Julie. Frits Albertné szül. kibédi Biasini Anna, kibédi Biasini Sándor az elhunytak testvérei és nevelt leánya: özv. gróf Wartensleben Cásarné szül. zágoni Bodola Lenka nevében. mélyen megszorodott szívvel jelenti a legjobb édes apa, nagypapa és testvér Kibédi Biasini Domokos királyi kereskedelmi tanácsosnak folyó évi január hó 2-án, délután 6 óraker, életének 74-ik évében, hosszu szenvedés után történt kimutát. A megboldogult tetemei f hó 4-én d. u. 3 óraker kath. egyház szertartása szerint a helybeli családi sirboltban örök nyugalomra tétettek. Az engesztelő szent mise áldozat f. hó 5 én d. e. 10 óraker fog a kegyesrendiek templomában a Mindenhatónak bemutattni Nyugodjék békével! Kolozsvár, 1895. január hó 2-án

Kossuth Lajos emléksobrára. Adjon mindenki annyit, a mennyit jó szívvvel adhat. A pénzt az érkezés napján takarékpénztárba helyezzük, hogy kamatokban is növekedjék a tőke. Az adományokat a „Történelmi Lapok“ hasábjain nyugtazzuk. Itt legkönnyebben megtalálja az utókor, kik voltak azok, kik filléreikkel hozzájárultak a nemzet legnagyobb fiának emléksoborra létesítéséhez.

Mara Samu ur Felsőszálláspatakról adományozott 1 frtot.

Ehhez a 22. számunkban kimutatott összeg 419 frt 43 kr.

Összesen 420 frt 43 kr.

A négyszázhusz frt 43 kr. ideiglenesen el van helyezve a kolozsvári kereskedelmi bankban a 2082. sz. könyvecskében.

Szerkesztői üzenetek.

H. S. Nem röffel mérjük az embert Mi embert nézünk és nem rangot. Láttunk már magas rangban méltatlant, a kiténtetés viselésére. De láttunk az ügyhöz méltó embereket is a „köz emberek“ sorában. Azért ne tessék csodálkozni, ha nem követjük ezt a „listát.“ (Ennek a bürokratikus életben még más neve is van.) A mi sorrendünk sem ranghoz, sem zászlóaljhoz kötve nincsen.

Kiadóhiv. üzenet.

Bittera Károly tanár-Pozsony. Az előfiz. pénzt köszönettel vettük s a lapot becses czime alatt küldjük. Nem példátlan dolog ugyan, hogy a fiu az elköltözött nemes apa nyomdokait követi a nagy napok emlékeit felkaroló lapok pártolásánál, de ez a szép példa olyan gyéren talál követőre, hogy ritkaság számba megyen. Azért hálás elismeréssel adózunk hazafiu érzésből eredő szives támogatásáért.

Tárgymutató. A „Történelmi Lapok“ 1895 évi első számához mellékeljük a lefolyt 1894 évfolyam tárgymutatóját. Tévedésből azonban, a

kiadóhivatal személyzete ujév napján lévén néhány példányhoz az 1894. év folyam helyett az 1893. évfolyam tárgymutatóit csatolta. Ezt csak posta indulás után vettük észre. Kérjük előfizetőinket, mielőtt bekötteknék, megtekinteni s csak az esetben beköttezni az évfolyamba a tárgymutatót, ha az az 1894. évfolyamhoz tartozik. A kiadóhivatal a tárgymutatót készséggel kieseréli.

A Sánta huszár naplója című mű megjelent. A megrendelőknék szét is küldetett. A m év 24. sz. lapban kimutatottakon kívül megrendelték. *Utczás Samu* gyűjtőívén: Nyitó Ferencz Segesvár, Frits Rezső, Miske Elek, Szatmáry Gyula, D-Szt-Márton, br. Rottenthal Henrik, Nagy Pál, Pataky Lajos Szőkefalva Pataky Sándor D.-Szentmárton diszpéld = 8 frt. 50 kr. Hatala Péter dr. egyetemi tanár Bpest 1 frt. Br. Györffy Pál Sz.-Kraszna 1 frt. Rátz Mózes gazda fogaras m. (diszp.) 1 frt 50 kr. A m. é. 24. számban kimutatott összeg 6 frt. Az alap nyers bevétele a mai napig 18 frt A pénz „Kinizsi István alapítvány cizmen le van téve a kolozsvári keresk. bank 2540 sz. könyvecskéjében. A mű megrendelhető a „Történelmi Lapok“ kiadó hivatalától angol vászon kötésben 1 frtért. diszkiadásban 1 frt 50 krért. A beküldött pénz ellenében a mű a legközelebbi postával elküldetik.

Kérdés. Van-e vagy egy honfibtárs az erdélyi egyletekben a ki 49 tavaszán, ugyszólva nyarán a besztercezi kórházban sinlődött choleraában, tifuszba, fekete-hagymászbán? És emlékezik még az akkori kormánybiztos nejére, a ki midőn a doktorok egymásra döltek ki, őket naponta látogatta, vigasztalta és örködött fölöttek? Ha találatna vagy egy: ne sajnálja tudétni a kiadóhivatal utján a kérdezőt, saját czime és lakásával együtt mielőbb.

Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története című nagy illusztrált munkából most jelent meg a 27-ik füzet, a melyben Gracza György a Jellasics betörésével kapcsolatos eseményeket Battyány-miniszterium lemondását. — Önkéntes csapatok alakítását stb. mondja el. A füzet képei közül a következőket említjük fel: István nádor a kisfaludi gőzösön. Egy koszoru kép (eredetije az orsz. 1848—49 ereklye muzeumban. Lalour hadügyminisztert lámpára köti a bécsi nép egy koru kép. E helyütt megjegyezzük, hogy a manha első kötetete immár külön is megjelent s ugy külső kiállítására, mint bel artalmára nézve valóban kiváló mű. Ára füzve 5 füzve 5 frt 50 kr. diszkiadásban 7 frt. A második befejező kötet tavaszkor jeienk meg.

Előfizetési felhívás.

A „Sánta huszár“ naplója.

könyvalakú kiadására, mely az „1848—49. Történelmi Lapok“ könyvtára II. köteteként a szerző életrajzával és arczképével bővítve, fog megjelenni.

Hisszük, hogy sokan óhajtják könyvalakban is birni néhai Kinizsi István huszár-kapitány érdekes emlékiratát, mely vonzó előadásával lapunk idei évfolyamában t. olvasóinkat olyan kedélyesen és tanulságosan szórakoztatta; azért határoztuk el annak kiadását.

A 11 sűrűen nyomtatott ivre terjedő csinos kiállítású mű előfizetési ára angol vászon kötésben 1 frt, arany nyomású vászon disz kiállításban 1 frt 50 kr. A megrendelés lapunk szerkesztőségé czimére küldendő.

Végül megjegyezzük, hogy a naplót Veress Endre, az emigráció történetével foglalkozó munkatársunk rendezte sajtó alá és kísérte magyarázó jegyzetekkel s ugyan ő írta meg a szerző életrajzát is.

A mű tisztia jövedelme szerző emlékéért fentartó alapra fordítatik. Ez alap első köve 10 korona, készpénzben már le van téve a kolozsvári kereskedelmi bank 2540 sz. könyvecskéjében.

Az „1848—49. „Történelmi Lapok“ szerkesztősége.

Az ereklye múzeum hirlap könyvtára részére 1895. ján. 1-től kezdve csere viszonyba viszonyba óhajtunk lépni az ország minden megyéjének vagy vidékének egy-egy lapjával, hogy a fővárosi napi s heti lapokon, valamint a kolozsvári és erdélyrészi vidéki lapokon kívül legyen feltalálható az erdélyi részek e múzeumában az egész ország minden vidékének jelentékenyebb hirlapja.

A vidéki lapokra nézve munkatársainkat s olvasóinkat kérjük fel, sziveskedjenek szerkesztőségünkkel közölni, ama lap, vagy lapok czimeit, a melyeknek a csere viszonyt felajánljuk.

Igen természetes, hogy az ajánlattételnél a lap politikai pártállása nem irányadó. De előny nyújtandó a felajánlásnál annak a lapnak, mely azon a vidéken több népszerűséggel bír s mely a nagy idők emlékeivel gyakrabban foglalkozik.

Száz lappal óhajt csere viszonyba lépni szerkesztőségünk újévtől kezdve. E számban lehetőleg egyenlő mértékben óhajtanók, hogy képviselve legyen az ország minden vidékének hirlapja. A csere lapok czimeit lapunk borítékán állandóan nyilván tartjuk, hogy a bajtársak vagy a 48-as idők emlékeivel foglalkozók időről-időre tudhassák, ama vidékről mely lap fut be múzeumunkba, hogy közleményeiket abba adhassák s figyelmükben és támogatásukban azt részesítsék. Az állandó nyilvántartáson kívül mi, a hozzánk érkező minden lapban megjelent közleményt a lap illető számának megjelölésével felemlítünk.

Képek a szabadságharczából a milleniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-múzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat, s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millenium idejéig a szabadságharczbeli honvédek arczképeit, a honvédemlékek képeit vagy miniatura mintáit, valamint honvéd siremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-múzeumba beküldeni sziveskedjenek. A múzeum minden tárgyat közzéssel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millenium idejére egy szép kiállítás rendezése terveztetik.

HIRDETÉSEK.

Gyógybor.

Szakértelemmel és tisztán kezelt szomorodni 6 éves ó bor eladó. Hectoliterje 100 frt. Hol? Mondja a kiadóhivatal.

!Négy regény ingyen! !

Felhívás

a művelt magyar olvasó közönséghez!

A „Képes Családi Lapok“ jelenleg már az ország minden vidékén a legtöbb művelt magyar család rendes háziaránya.

Közkedveltséget és elterjedtséget az által ért el, hogy mindig hazafias irányban s úgy van szerkesztve, hogy a serdülő leánykának is bátran a kezébe lehet adni, s e mellett az atyák, anyák és nagynyák is mindig megfelelő szórakozást és megfelelő olvasmányokat találhatnak benne.

A „Hölgyek Lapja“ ezimű melléklet, a nő hí tanácsadója és szellemi titkára.

A „Regénymelléklet“ évente négy díszes regénnyel ajándékozza meg előfizetőit, szép színes borítékkal, melynek egyenkénti bolti ára 1 frt. tehát összesen négy forint.

A „Boríték“ tele van szórakoztató talányokkal s mulattató apróságokkal, kérdésekkel, feleletekkel; egyszóval a „Képes Családi Lapok“ a legértelmesebb, a legelőkelőbb s mégis a legolcsóbb szépirodalmi képes hetilap.

A képek a legelső művészekeseteinek köszönikélüket. A „Hölgyek Lapja“ mellékletünknek dívatképei mindig a legjobb dívatok mintái; így az 1895-ik évi első szám a következő tartalommal jelent meg:

„Hazmár és társa“ regény *Beniczkyi Bajza Lenédtől*; „Ujér“ költemény *Ábrányi Emiltől*; „A befelé fordított kép“ novella *Murray drólytól*; „A nő feladata“ *dr. Turnowsky Mórtól*; „A sötét világ“ *Tolnay Lajostól*; „Az ilju anyaköltemény“ *dr. Feleki Sándortól*; „Az álom“ *G. Dószeghi Mórtól*; „Bál után“ *Mészáros Sándortól*; „Az időről“ szatira *Jámbor Lajostól*; „A szép színész“ regény *Eudnyánszky Gyulától*.

Előfizetési árak:

a „Hölgyek Lapja“ ezimű dívat- s „Regény“ melléklettel együtt

Egész évre	6 frt — kr.
Fél évre	3 —
Negyed évre	1 „ 50 kr.

A „Képes Családi Lapok“ hetilapból *mutatványszámokat ingyen és bérmentec* küld a kiadóhivatal mindazoknak, a kik ez iránt — legcélszerűbben levelezőlapon — hoz á fordulnak.

A ki három új előfizetőt gyűjt s az előfizetési összeget utalványon egyszerre beküldi, annak elismerésül *egy díszes emlékkönyvet* küldünk.

Aki az egész évre szóló 6 forintnyi előfizetési összeget 80 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak elismerésül 4 regényt küldünk; a ki 3 frt előfizetési összeget és 40 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak két regényt küldünk elismerésünk jeléül és a ki csak 1 frt 50 kr. negyedévi előfizetési díjat és 20 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal együtt beküld, annak a kiadóhivatal egy regényt küld jutalmul.

A „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala

Budapest, Vadász-utca 14. sz. sajtó házában.

JÓ ÁRON

megveszi szerkesztőségünk a magyar emigráció történetére vonatkozó alábbi könyveket:

Szilágyi Sándor: Tollrajzok az 1818—49-iki magyar hadakból. Egy képpel. Pest 1850

Ugyanaz: Nagyenyedi album. Pest 1851.

Hutter J.: Von Orsova bis Kiutahia 8 r. (VIII. 268. l. & Musikbeilage) Braunschweig 1851.

Imrefi: Die ungarischen Flüchtlinge in der Türkei. Aus dem arischen übersetzt von *Wasfi*. 274. l. Leipzig 1851.

Aus *Kossuth's Memoiren*, ins Deutsche übertragen vom Grafen S. (8-r. 56 l.) Grimma 1850.

Flüchtlings-Album. Ein ernstes Gedenkbuch zur theilnehmenden Erinnerung an die verbannten Söhne des Vaterlandes. (8-r. 274 l. mit 9 Bildern.) Grimma 1850.

K. M. Kertbeny: Offener Brief an (nicht gegen) Herrn L. v. Kossuth, früher Gouverneur von Ungarn, derzeit in Turin. Ueber die Verbrechen einiger Ungarn in Italien. Brüssel 1864. N. 8-r. 32 l

Ugyanaz: Die ungrische Emigration seit 1849. 2000 Skizzen biographischen, historischen, statistischen und bibliographischen Inhalts. Brüssel 1864. N. 8-r. 420 l.

Ugyanaz: Memoiren eines Revolutionären. Aufzeichnungen des Oberst Josef *Makk*, al. Schöpfer ungr. Artillerie 1848—49, und als Emissär in Ungarn 1850—55. Niedergeschrieben zu New-York. Herausgegeben von K. M. Kertbeny 1864.

Ugyanaz: Die Ungarn im Auslande. II. füzet. Namensliste ungrischer Sommitaeten in der Fremde (1464—1864) 1000 Nummern, mit biographischem S. gnalemt. 1864.

Libello contra il generale Türr. (Ez csak következtetett czím) Szerkeszté (Állítólag) Antonio Vörös, Emerico Takács, Josepho Nagy e Giovanni Fehér. Nyomatott 1863-ban, állítólag